

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o urządzeniu zbiorowych kas pożyczkowych dla gmin.

Wysoki Sejmie!

Na sesji zeszłorocznej przedłożył Wydział krajowy Wys. Sejmowi jako swój własny wniosek przedłożenie rządowe z r. 1880, z projektem ustawy o urządzeniu zbiorowych kas pożyczkowych dla gmin. Z powodu wczesnego zamknięcia sesji, komisya, której sprawę tę przedzielono, nie przedłożyła Wysokiemu Sejmowi sprawozdania i projekt pozostał niezalutowany.

Ponieważ powody, dla których Wydział krajowy na sesji zeszłorocznej wznowił przedłożenie rządowe o zbiorowych kasach pożyczkowych dla gmin, bynajmniej nie zostały rozbierane, przeto i w tym roku przedkładamy sprawę z następującymi objaśniającymi uwagami:

Ekonomiczną doniosłość projektowanej instytucji zaznacza dobitnie pierwszy paragraf przedłożenia. Stawia on jako cel zbiorowych kas pożyczkowych łączenie istniejących kas pożyczkowych dla gmin względnie funduszków dobrowolnie na to przez gminy ofiarowanych i zaprowadzenie uregulowanego ich zarządu, przezco umożliwione zostanie udzielanie pożyczek w mniejszych kwotach na mierny procent.

Z publikacji krajowego bióra statystycznego w ubiegłych latach Wysokiemu Sejmowi przedłożonych wiadomo, jak znaczną bo nie krociową, lecz już milionową sumę reprezentują fundusze pożyczkowe gmin. Nie wywierają one w skutek złego zarządu tak zbawiennego wpływu na stosunki drobnego kredytu, jakby spodziewać się należało, gdyż w jednych kasach fundusze pożyczkowe służą tylko wpływowym osobistościom gminy, w innych pożyczki udzielane bywają dowolnie, bez kontroli co do potrzeby i celów, często nawet bez żadnego ubezpieczenia. Nadto i w sposobie ściągania wierzelności dzieją się nieprawidłowości, w skutek których w wielu funduszach pożyczkowych zamiast ciągłego przyrostu, okazuje się stagnacya albo nawet ubytek. W obec faktu, że zarząd tych kas pożyczkowych należy w zupełności do zakresu organów gminnych, wszystkie przez wyższe organa autonomiczne dotąd podejmowane usiłowania około zreorganizowania zarządu i zaprowadzenia ściślejszej kontroli, tylko w nielicznych wyjątkowych wypadkach doprowadziły do pomyślnego rezultatu. Właśnie pod tym względem projekt rządowy zawiera bardzo skuteczne postanowienie w §. 3, że także bez zezwolenia gminy, ale za zgodą Namiestnictwa i Wydziału krajowego, można do związku kasy zbiorowej przyłączyć taką gminę, której własna kasa pożyczkowa tak jest administrowana, że skutkiem nierzetelnej lub wadliwej administracji, nastąpiła strata znacznej części funduszków, albo, że pożytecznej czynności dla ogółu gospodarzy gminy spodziewać się po niej nie można.

W tym postanowieniu nie można upatrywać dążności do ścieśnienia autonomicznych praw gminy w zarządzie majątku, gdyż chodzi tu tylko o konieczne a skuteczne przytem zarządzenie nadużyciom, a więc o dalszy krok na tej drodze, jaką celem sprężystego nadzorowania gospodarki gminnej obrało już ustawodawstwo krajowe, zmieniając stosownie §. 102 ustawy gminnej.

Względem na całość gminnych funduszków pożyczkowych odpowiadają dalsze postanowienia o zarządzie kas zbiorowych, o składzie Wydziału zarządzającego i o kontroli władz wyższych tak rządowych jak i autonomicznych.

Żeby zbiorowe kasy pożyczkowe dla gmin nie stały się tylko źródłem nowem pożyczek udzielanych bez należytej kontroli co do roztrzonego ich użycia, co by w obec notorycznej pochopności naszego włościanina do pożyczania pieniędzy po za granice rzeczywistej potrzeby i bez względu na możliwość dotrzymania przyjętych zobowiązań, równało się tylko daniu nowej sposobności do obdłużania mniejszych posiadłości, na to zupełnie wystarczającą rękojmię zawierają postanowienia projektu ustawy o celach kas zbiorowych i o sposobie ubiegania się o pożyczki. Według §. 1. bowiem pożyczki udzielane będą tylko:

„1. właścicielom mniejszych gruntów w miastach i po wsiach w tym przedewszystkiem celu, aby im ułatwić spłatę długów hipotecznych, zaciągniętych przed wejściem w życie niniejszej ustawy w innych zakładach kredytowych pod uciążliwymi warunkami;

2. gminom na cele gminne.“ Chodzi tu więc o ułatwienie konwersyi długów uciążliwych a więc o kwestyę piekącą dla kraju, co projektowi ustawy o kasach zbiorowych nadaje nietylko charakter aktualności lecz nadto cechę nagłości.

W konsekwencji zasady przyjętej w §. 1. projektu, dalszy paragraf (17) wyklucza od pożyczek osoby nie dające rękojmi, że chodzi im o uzyskanie kredytu na cele ekonomiczne lecz o fundusze na cele zdrożne lub nieprodukcyjne. Konsekwencją §. 1. określającego charakter kas zbiorowych jako instytucji mającej podźwignąć zadłużonych włościan z upadku ekonomicznego, jest także postanowienie §. 20, że kto chce pożyczkę uzyskać „winien osobiście zgłosić się do Wydziału administracyjnego, podać cel i wysokość pożyczki i t. d.“ że następnie Wydział administracyjny sprawdzić ma podane okoliczności a przez porównanie z dowodami przedłożonymi, a w razie potrzeby także z innymi, które ma pod ręką, lub które mu są przystępne w c. k. urzędach i rozstrzygnie po wysłuchaniu opinii mężów zaufania o udzieleniu pożyczki i jej wysokości.“ Dłużnik kas zbiorowych stoi za tem pod kontrolą nietylko Wydziału administracyjnego, lecz i mężów zaufania, którzy patrząc z bliska na jego stosunki i znając jego położenie, spełnią obowiązek opieki obywatelskiej nad niedojrzałym ekonomicznie włościaninem naszym i zapobiegną nadużywaniu użytku oprocentowanych funduszy przez lekkomyślnych dłużników. Wydział krajowy podnosi szczególnie to postanowienie, bo nie ulega żadnej wątpliwości, że zakłady kredytowe prywatne, na zysk obliczone, nietylko wysokością pobieranych procentów przyczyniają się do nadmiernego zadłużenia się ludności wiejskiej, lecz także i to może głównie tem, że szukają jak najwięcej interesów i klienteli, chwytają skwapliwie każdą sposobność do ulokowania swoich funduszy rozporządzalnych w nowych pożyczkach, wyzywają tem niejako lekkomyślność i ciągną z niej korzyści.

Powyższy wywód podnosi tylko główne postanowienia, uwydatniający zbawienny cel i charakter projektowanej instytucji.

Wszystkie dalsze przepisy projektu stanowią tylko szczegółowe określenie sposobu przeprowadzenia zasadniczych postanowień. Wszędzie w równej mierze przestrzegane są względy na dobro ludności włościańskiej mającej korzystać z kas zbiorowych i na bezpieczeństwo funduszy publicznych, któremi one rozporządzać będą.

Na podstawie tego wyводу Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Alegat

*Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.*

Lwów dnia 1. lipca 1882.

Marszałek krajowy

Dr. Mikołaj Zyblíkiewicz w. r.

Sprawozdawca

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

U s t a w a

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, urządzająca zbiorowe kasy
pożyczkowe dla gmin.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Cel. — Zakładanie.

§. 1. Celem zbiorowych kas pożyczkowych jest: łączyć istniejące kasy pożyczkowe dla gmin, względnie fundusze dobrowolnie przez gminy na ten cel ofiarowane, i zaprowadzać uregulowany zarząd takowych, a przez to tworzyć dla kilku gmin połączonych fundusze na udzielanie pożyczek w mniejszych ilościach i na mierny procent.

Takie pożyczki mogą być udzielane:

- 1) Właścicielom mniejszych gruntów w miastach i po wsiach w tym przedewszystkiem celu, aby im ułatwić spłatę długów hipotecznych, zaciągniętych przed wejściem w życie niniejszej ustawy, w innych zakładach kredytowych pod uciążliwymi warunkami;
- 2) gminom na cele gminne.

§. 2. Zbiorowe kasy pożyczkowe powstają przedewszystkiem przez dobrowolne przystępowanie gmin, które posiadając własne kasy pożyczkowe, oświadczą się na podstawie uchwały gminnej z gotowością, przenieść zawiadywanie odnośnymi funduszami organom ustanowionym niniejszą ustawą.

Także i gminy nieposiadające własnych kas pożyczkowych mogą przystąpić do związku kasy zbiorowej, jeżeli się zobowiążą złożyć na fundusz tej kasy kwotę, która przynajmniej dorównywa kwartalnemu podatkowi gruntowemu, opłacanemu w gminie z wyłączeniem obszaru dworskiego.

Rzeczoną kwotę można wpłacać w terminach, które od wypadku do wypadku mają być oznaczone, które wszakże nie mogą przekraczać lat pięciu; w każdym razie winna jednak gmina, o ile wpłata zaraz nie nastąpi, przyjąć aż do wysokości całej kwoty, która ma być wpłaconą, porękę za wszystkie obowiązki ciążące w myśl niniejszej ustawy na funduszu zakładowym zbiorowej kasy pożyczkowej.

To samo odnosi się do gmin, których fundusze pożyczkowe nieosiągają wymienionej w ustępie 2gim kwoty podatkowej.

Jeżeliby gmina dość wcześnie nie uczyniła zadość zobowiązaniom wynikającym z przyjętej na siebie poręki, mają wyższe organa autonomiczne zarządzić co należy, w myśl art. I. ustawy krajowej z dnia 17. czerwca 1874 roku dz. ust. kraj. nr. 52 celem skłonienia jej do wypłacenia tych zobowiązań.

§. 3. Oprócz wypadków wymienionych w poprzednim artykule, można do związku kasy zbiorowej przyłączyć taką gminę, której własna kasa pożyczkowa tak jest administrowaną, że skutkiem nierzetelnej lub wadliwej administracyi nastąpiła strata znacznej części funduszów, albo że pożytecznej czynności dla ogółu gospodarzy gminy spólziewać się po niej nie można.

Do takiego przyłączenia bez zezwolenia gminy potrzeba potwierdzenia Namiestnictwa, w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Przed udzieleniem zezwolenia należy zasięgnąć opinii Wydziału powiatowego.

§. 4. Zakładaniem i organizacją zbiorowych kas pożyczkowych kieruje Wydział krajowy przy udziale Wydziałów powiatowych. On wyznacza im miejsce siedziby, przepisze bliższe warunki zabezpieczenia, ściągania albo przemiany wierzytelności poszczególnych kas gminnych pożyczkowych przy zastrzeżeniu praw nabytych, on wreszcie zarządzi co potrzeba względem kosztów pierwszego urzędzenia i tymczasowego ich pokrycia.

§. 5. Zbiorowa kasa pożyczkowa może rozpocząć swoje czynności, jeżeli fundusze i wierzytelności połączonych kas pożyczkowych gminnych wraz z wkładkami i porękami wymienionymi w §. 2 dojdą do wysokości przynajmniej 5.000 zł.

§. 6. Kasa zbiorowa pożyczkowa może być rozdzielona na dwie albo więcej samoistnych kas pożyczkowych zbiorowych, jeżeli ze względu na zachodzące stosunki pieniężnego obrotu, albo na jakiegokolwiek inne stosunki okaże się potrzeba takiego działu, a stan interesów kasy pożyczkowej zbiorowej, jakoteż środki, którymi takowa rozporządza, pozwalają na założenie dwóch albo więcej takich samoistnych kas pożyczkowych.

Pozwolenia do tego udziela Wydział krajowy po wysłuchaniu wniosków Wydziału powiatowego i zarządu kasy, jakoteż życzeń poszczególnych gmin interesowanych.

W taki sam sposób stanowić będzie Wydział krajowy, nienaruszając przepisów §. 29, także i o wydzieleniu poszczególniej gminy ze związku kasy zbiorowej, celem utworzenia osobnej gminnej kasy pożyczkowej.

Fundusze.

§. 7. Do zbiorowej kasy pożyczkowej wpływają:

a) Fundusze i wierzytelności kas pożyczkowych poszczególnych gmin, do związku kasy zbiorowej wcielonych;

b) wkładki i wierzytelności wyszczególnione w 2im i 3cim ustępie paragrafu 2go;

c) wszystkie na podstawie §§. 102 i 108 ustawy gminnej, względnie ustawy krajowej z dnia 17. czerwca 1874 r. dz. ust. kraj. Nr. 49 nakładane kary pieniężne. Także i rozporządzalne kwoty z kar pieniężnych, które według istniejących ustaw do funduszu ubogich wpływają mają, mogą być wkładane na procent, za spłatą w krótkich terminach, do kas zbiorowych, do których należy gmina, w której się znajduje odnośny fundusz ubogich;

d) zaliczki zwrotne, udzielane przez Wydział krajowy bądź bezpośrednio z funduszu krajowego, bądź za pośrednictwem zakładów finansowych z terminem zwrotu z góry oznaczonym;

e) pożyczki innych osób, które nie mają charakteru wkładek oszczędności (§. 8), a które zostały umieszczone za zezwoleniem Wydziału krajowego z terminami zwrotu z góry oznaczonymi (§. 10).

§. 8. Wydział krajowy może za każdorazowem pozwoleniem Rządu upoważniać kasy zbiorowe do przyjmowania wkładek oszczędności na książeczki wkładkowe celem fruktyfikowania drobnych oszczędności od najmniej 1 zł. do najwyżej 50 zł.

§. 9. Każda gmina ma stosunkowy udział w majątku kasy zbiorowej. Wniesione przez gminy wkładki (§. 2 i §. 7 lit. b) i przyjęte kwoty połączonych kas zaliczkowych, stanowią kapitał zakładowy kasy zbiorowej. Kapitałem tym i jego przyrostem (§. 26) ręczy kasa za wszystkie zobowiązania w obecnych wierzycieli jeżeli tym zobowiązaniom nie może zadośćuczynić środkami bieżącego obrotu i funduszem rezerwowym kasy (§. 26).

Udział poszczególnej gminy nie może być wypowiedziany bez poprzedniego zezwolenia Wydziału krajowego, a w razie takiego zezwolenia i przyjętego wypowiedzenia ma być spłacony w terminach, które Wydział krajowy oznaczy.

§. 10. Gdyby się okazała potrzeba dostarczenia kasie zbiorowej kapitału obrotowego, za poręką gmin do jej związku należących, natenczas oznaczy Wydział krajowy na wniosek zarządu kasy wysokość sumy, jako też warunki pod którymi taka pożyczka może być zaciągnięta.

Co do uchwalonego w podobnych razach poręczenia gmin, obowiązują przepisy ostatniego ustępu §. 2.

Zarząd kas zbiorowych.

§. 11. Zarządem kasy zbiorowej pożyczkowej zajmuje się Wydział złożony z 5 członków i 2 zastępców.

Jednego z członków Wydziału mianuje polityczna władza powiatowa, a jednego Wydział krajowy na przeciąg trzech lat, resztę członków, jako też zastępców wybierają gminy należące do związku kasy zbiorowej w drodze wyborów pośrednich w sposób wskazany w §§. 12 i 13 również na lat trzy.

Nadto dodany będzie kasie zbiorowej rachmistrz.

Wydział krajowy mianuje dla każdej kasy zbiorowej dyrektora, jego zastępcę i rachmistrza, pierwszych dwóch z pomiędzy członków Wydziału administracyjnego kasy.

Przynajmniej dwóch członków zarządu, pomiędzy nimi dyrektor i jego zastępca winni mieszkać w miejscu urzędowej siedziby kasy zbiorowej.

§. 12. W każdej do związku kasy zbiorowej należącej gminie ma być ustanowionych 3, 6 albo 9 mężów zaufania, którzy mają zarazem pełnić obowiązki taksatorów (cenzorów) stosownie do rozległości gminy i liczby samostnych gospodarzy opłacających w gminie podatek.

Jedną trzecią mężów zaufania mianuje Wydział powiatowy, dwie trzecie wybiera Rada gminna absolutną większością głosów.

Prócz tego jest naczelnik gminy z urzędu swego mężem zaufania.

Wybieranym, względnie mianowanym może być każdy w gminie zamieszkały, kto swoim stanowiskiem, nienagannem zachowaniem się zasługuje na publiczne zaufanie.

Funkcye mianowanych albo wybranych mężów zaufania, trwają przez trzy lata.

§. 13. Obowiązkiem mężów zaufania jako taksatorów, jest przedewszystkiem, dawać sumienną opinię o majątkowych i innych stosunkach gospodarzy chcących zaciągnąć pożyczkę w kasie zbiorowej.

Oprócz tego będą mężowie zaufania w imieniu gmin, dla których są ustanowieni, wykonywać wybór członków Wydziału administracyjnego kasy w myśl §. 11 absolutną większością głosów.

Nadto są mężowie zaufania upoważnieni do stawiania wniosków w zarządzie kasy i do brania udziału w dorocznych walnych zgromadzeniach kasy zbiorowej (§. 15).

§. 14. Administracyjny Wydział kasy załatwia pod przewodnictwem dyrektora, albo jego zastępcy, wszystkie czynności kasy zbiorowej, które do niego będą należały na podstawie niniejszej ustawy, albo regulaminu, lub też osobnej instrukcyi, które dla każdej kasy wydane być mają (§. 30) i zastępuje kasę na zewnątrz i wobec osób trzecich.

Każde pismo administracyjnego Wydziału potrzebuje do swej ważności podpisu dyrektora lub jego zastępcy, tudzież podpisu jednego członka Wydziału administracyjnego.

O ile do załatwienia pewnych przedmiotów wymagana jest według regulaminu, wydanego dla kas zbiorowych, uchwała Wydziału administracyjnego, to do powzięcia takowej potrzeba obecności dyrektora albo jego zastępcy i co najmniej dwóch członków Wydziału administracyjnego.

Uchwały zapadają absolutną większością głosów; w razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

Bieżące sprawy kasy zbiorowej załatwiane bywają przez jednego albo więcej członków Wydziału administracyjnego pod przewodnictwem dyrektora lub jego zastępcy. — Porządek w jakim powyżsi członkowie po sobie urzędować mają, ma być naprzód oznaczony.

Zastępcy urzędują w razach, jeżeli członkowie Wydziału administracyjnego są nieobecni albo przeszkodzeni i wstępują w ich prawa i obowiązki.

§. 15. Co roku, najpóźniej przed końcem pierwszego kwartału roku słonecznego, ma się odbyć walne zgromadzenie kasy zaliczkowej zbiorowej w miejscu siedziby kasy zbiorowej, na którem to zgromadzeniu ma rachmistrz odczytać sprawozdanie za ubiegły rok administracyjny i podać do wiadomości stan kasy i sposób użycia czystego zysku (§. 26).

W tem dorocznem zgromadzeniu mają wziąć udział członkowie Wydziału administracyjnego i mają być zaproszeni do wzięcia w niem udziału także mężowie zaufania i naczelnicy gmin należących do związku kasy.

Dyrektor albo jego zastępca przewodniczy na tych zgromadzeniach.

§. 16. Członkowie Wydziału administracyjnego, ich zastępcy i mężowie zaufania mają przed rozpoczęciem swojego urzędowania złożyć do rąk naczelnika politycznej władzy powiatowej albo tegoż zastępcy i w przytomności delegata Wydziału powiatowego przyrzeczenie w miejscu przysięgi, że swe obowiązki sumiennie wykonywać będą.

Członkowie Wydziału administracyjnego, zastępcy, jakoteż mężowie zaufania urzędują bezpłatnie.

Remuneracye dla rachmistrza ustanawia Wydział krajowy odpowiednio do rozmiaru interesów kasy.

Jak długo środki kasy zbiorowej nie pozwalają na ustanowienie osobnego rachmistrza, mogą tegoż funkcyje być powierzone jednemu z członków Wydziału administracyjnego bezpłatnie, albo za odpowiednią remuneracyą.

Pożyczki.

§. 17. Pożyczki mogą być udzielane tylko tym gminom i właścicielom małych gruntów tych gmin, które należą do związku zbiorowej kasy pożyczkowej.

Pożyczki mogą być udzielane na kredyt osobisty.

Wydział administracyjny może jednak uczynić zależnem udzielenie pożyczki także od przystąpienia jednego albo więcej akredytowanych poręczycieli. albo od dostarczenia zastawu.

Wykluczonym od osiągnięcia pożyczki jest:

a) kto był karany za zbrodnię przeciw bezpieczeństwu własności, albo za przekroczenie z chęci zysku, i to przez przeciąg trzech lat od końca czasu kary:

b) kto się oddaje nałogowi pijaństwa;

c) kto w sposób notoryczny trudni się pożyczaniem pieniędzy na lichwę;

d) kto pożyczone w kasie zbiorowej pieniądze odpożyzył dalej z zyskiem dla siebie.

§. 18. Pożyczki będą udzielane w kwotach przez 10 podzielnych od najniżej 10 do najwyżej 150 zł.

Ta kwota może być podwyższoną do 500 zł. jeżeli jest przeznaczoną na spłcenie długu hipotecznego (§ 1 L. 1).

Wyższe jeszcze pożyczki mogą być tylko gminom udzielane §. 1 L. 2.

Zarząd kasy będzie jednak miał na względzie, aby przez udzielanie pożyczek w kwotach wyższych nad 150 zł. nie nastąpił zastój w udzielaniu mniejszych pożyczek i ażeby przypadające w następnych terminach wypłaty kasy znalazły dostateczne pokrycie w jej przychodach.

§. 19. Termin do spłacenia pożyczki będzie w każdym poszczególnym wypadku oznaczony stosownie do wysokości wypożyczonego kapitału, jednakże w ten sposób, ażeby pożyczki nie przenoszące kwoty 150 zł. były spłacone najdalej do lat 3, wyższe zaś najdalej do lat 10.

Spłata odbywać się ma w annuitetach.

Dłużnikowi wolno złożyć naraz bądź całą resztę niespłaconego jeszcze kapitału, bądź kilka rat jeszcze niezapadłych.

W razie zajścia stosunków, któreby podawały w wątpliwość zaufanie, na jakie dłużnik zasługuje, i czyniłyby zwrot długu wątpliwym, będzie Wydział administracyjny upoważniony, żądać natychmiastowego zwrotu udzielonej pożyczki, każdy zaś dłużnik kasy zbiorowej, winien się dokumentem dłużnym w szczególności zobowiązać, zadość uczynić powyższemu żądaniu.

§. 20. Chcący zaciągnąć pożyczkę w kasie zbiorowej, winien się osobiście zgłosić do Wydziału administracyjnego, podać cel i wysokość pożyczki, udzielić ustnie wyjaśnień potrzebnych do sprawdzenia jego stosunków majątkowych, i innych, i przedstawić piśmienne dowody, jakie się w jego rękach znajdują i posłużyć mogą do stwierdzenia jego prawa do posiadania opisanego gospodarstwa i gruntu i wolnego niem rozporządzania.

Wydział administracyjny kasy sprawdzi natychmiast podane okoliczności przez porównanie z dowodami przedłożonymi, a w razie potrzeby także z innymi, które ma pod ręką, lub które mu są przystępne w c. k. urzędach i rozstrzygnie po wysłuchaniu opinii mężów zaufania o udzielenie pożyczki i jej wysokości.

§. 21. Do udzielenia opinii potrzebną jest obecność dwóch mężów zaufania właściwej gminy, którzy stwierdzić mają tożsamość osoby dłużnika, okoliczność, że tenże zasługuje na zaufanie, prawdziwość danych przez niego wyjaśnień i wreszcie okoliczność, że przeciw udzieleniu żądanej pożyczki nie zachodzą przeszkody wymienione w §. 17. niniejszej ustawy.

W razie zachodzących wątpliwości może Wydział administracyjny odroczyć ułatwienie sprawy i zasięgnąć opinii ustnej lub pisemnej innych jeszcze mężów zaufania, lub wiarygodnych osób, albo też i zwierzchności gminnej, lub zarządzić inne dochodzenie.

§. 22. Wydział administracyjny może odmówić pożyczki bez podania powodów.

W szczególności może być pożyczka odmówioną tym petentom, którzy:

1. przynajmniej już po dwa razy byli zmuszeni do zapłacenia zaległości z powodu niedotrzymania terminu; albo
2. już po włączeniu odnośnej gminy do związku kasy zbiorowej obciążyli długiem hipotecznym swą realność.

W razie przyznania pożyczki wystawi dłużnik przed jej odebraniem skrypt dłużny.

§. 23. Do czynności wymienionych w §. 20, 21 i 22. wyznaczy Wydział administracyjny z uwzględnieniem dogności stron i mężów zaufania, pewne dni i godziny w tygodniu, w których członkowie wydziału administracyjnego w potrzebnej liczbie w lokalu kasy pożyczkowej znajdować się będą.

§. 24. Pożyczki przeznaczone na spłatę długów hipotecznych (§. 1. l. 1.) będą zazwyczaj udzielane na podstawie poprzedniego układu, zawartego z właściwym zakładem kredytowym przez Wydział krajowy.

Prócz wypadku takiego układu, może kasa zbiorowa udzielać pożyczek na cel powyższy, tylko z zachowaniem tych warunków, jakie Wydział krajowy w tej mierze przepisać uzna za stosowne.

Warunki te zaś będą głównie miały na celu:

- a) uzyskać dla dłużnika jak największe ułatwienia w jego zobowiązaniach płatniczych;
- b) uwolnić dłużnika od dalszych obowiązków względem tego zakładu kredytowego;

c) przelać prawo zastawu na zbiorową kasę pożyczkową.

Przy udzielaniu pożyczek tego rodzaju należy zachować ostrożności przepisane §§. 20. 21 i 22.

Pożyczka nie będzie wręczoną dłużnikowi, lecz odesłaną do kasy właściwego zakładu kredytowego.

§. 25. Stopę procentową od pożyczek, jakoteż procenta zwłoki oznaczać będzie dla każdej kasy zbiorowej od czasu do czasu Wydział krajowy.

Postanowienia ogólne

§. 26. Dochód jaki się okaże po zamknięciu rachunków z każdego roku obrotowego po odliczeniu zapadłych wypłat, odpisaniu strat i strąceniu kosztów administracyi, stanowi czysty zysk kasy zbiorowej.

Zysku tego przeznaczają się 20% na utworzenie własnego, z pupilarnem bezpieczeństwem lokować się mającego funduszu zapasowego, do którego mają wpływać także kary pieniężne nakładane na podstawie §§. 102 i 108 ustawy gminnej (§. 7 c). Reszta będzie użyta na pomnożenie funduszu zakładowego, a stosunkowe powiększenie się tego kapitału ma być uwidoczniem w rachunku kapitału każdej z poszczególnych gmin.

Jeżeli majątkowe położenie kasy zbiorowej na to pozwoli, może powyższa reszta za zezwoleniem Wydziału krajowego poszczególnym gminom w stosunku do ich udziałów na cele gminne być wydana.

Do kosztów administracyi zaliczają się także koszta pierwszego urządzenia, rozłożone na lat kilka i koszta nadzoru nad kasami zbiorowymi (§. 28).

§. 27. Zadaniem Wydziału administracyjnego kasy zbiorowej jest przede wszystkim czuwać nad tem, aby przy możliwych zmianach osoby dłużnika kasa zbiorowa od strat była ochroniona.

Do czuwania nad tem są następnie powołani także mężowie zaufania, tudzież naczelnicy gmin należących do związku odnośnych kas pożyczkowych, a obowiązkiem ich jest w szczególności donieść o tem Wydziałowi administracyjnemu, jeżeli według poczynionych spostrzeżeń, zachodzi obawa narażenia na straty kasy zbiorowej, w skutek nastąpić mającej zmiany w osobie właściciela gruntu, stojącego do kasy w osobie dłużnika, albo przez częściowe odstąpienie albo wydzierżawienie należącego doń gruntu.

We wszystkich wypadkach, w których Wydział administracyjny dostrzeże, albo mu o tem doniesionem będzie, że kasa zbiorowa może być na stratę narażoną, winien wcześniej zarządzić bezzwłoczą spłatę reszty należytości, albo postarać się o inne dostateczne jej zabezpieczenie.

Jeżeli to zaś jest niemożliwym, to winien Wydział administracyjny postąpić w myśl §. 19.

§. 28. Nadzór nad zbiorowymi kasami pożyczkowymi i nad organami powołanymi do ich zarządu, tudzież do wspierania ich działalności, wykonuje Wydział krajowy za współudziałem Wydziału powiatowego.

Wydział krajowy może także w poszczególnych wypadkach powierzać Wydziałowi powiatowemu agendy, które zastrzeżone są jego kompetencyi.

Nad kasami zbiorowymi, które w myśl §. 8. otrzymały pozwolenie przyjmowania wkładek oszczędności, wykonuje szczególny nadzór oprócz Wydziału

krajowego także i administracya państwa, w tym celu, aby istniał zarząd nie-narządzający bezpieczeństwa wkładek oszczędności.

Nadzór ten wykonuje Namiestnictwo, za pośrednictwem politycznych władz powiatowych. Namiestnictwo jest upoważnionem i obowiązaniem wydawać potrzebne zarządzenia zmierzające do powyższego celu i w razie, jeżeliby nie było warunków odpowiedniego zabezpieczenia wkładek oszczędności, cofnąć udzielone pozwolenie.

Takie zarządzenia winno Namiestnictwo wydawać po porozumieniu się z Wydziałem krajowym.

§. 29. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym może zarządzić rozwiązanie kasy zbiorowej.

W razie zwinienia kasy zbiorowej ma być kapitał zakładowy (§. 26. ust. 2) po zaspokojeniu wszystkich długów rozdzielony pomiędzy poszczególne udziały biorące gminy, w stosunku ich udziałów w tym kapitale, w chwili rozwiązania kasy.

Fundusz rezerwowy ma być rozdzielony w stosunku pierwotnych wkładów gmin i w stosunku czasu przez jaki udział brały w kasie zbiorowej.

Powyższe postanowienia mają być także w tym razie odpowiednio zastosowane, jeżeli gmina występuje z związku kasy zbiorowej, albo jeżeli jej się oddaje udział jaki ma w majątku kasy zbiorowej, celem założenia własnej kasy zaliczkowej (§. 6. i 9.)

Do rozdzielenia kas zbiorowych, które zostały upoważnione do przyjmowania wkładek oszczędności, albo do wystąpienia z nich, potrzeba zezwolenia Namiestnictwa, które tak w tych razach, jak również w razie zwinienia kasy ma mieć na oku i przestrzegać zupełnego zabezpieczenia wkładek oszczędności względnie zapewnienia ich zwrotu.

§. 30. Celem wykonania tej ustawy ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem wydać potrzebno instrukcye i regulamina.

§. 31. Wykonanie niniejszej ustawy polecam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, skarbu i sprawiedliwości.